

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 25. januarja 1882.

Obseg: O pogozenji Krasa. — Nekaj za gospodarje ljubljanske okolice. — Prenaredba dednega nasledja pri kmetskem posestvu. — Koliko je vredno dobro seme, koliko pa slabo? — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dalje.) — Kratek popis nekaterih gričev in jarkov v znožji Šenturške gore v geološkem in paleontološkem obziru. (Dalje.) — Česki kralj Karol I. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O pogozenji Krasa.

Spisal — ep.

Navado sem imel, da sem večkrat potrkal na vrata, žal! prerano umrlega ljubeznjivega dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega. Preblagi gospod me je vselej poprašal, kako je s pogozenjem Krasa, in ko sem mu to reč po svojih slabih nazorih načrtal in djal: „Če hočemo to lepo pa težko nalogo kedaj izvršiti, moramo v soglasji z narodom delati“ — mi je učeni mož pritrdil in zagotovil, „da bode svojo mogočno besedo tudi tej stvari posvetil.“

In ko sem mu lansko leto poslal članek „o pogozenji Krasa“, kateri je bil v „Novicah“ od 22. in 29. junija natisnjen, mi je pisal visoki gospod: „Stvar je resna in potrebuje vsestranskih študij. Upati smemo več ko prejšnji čas, kajti na čelu naše vlade stoji mož, kateri pozna kraške razmere. Vi pa pridno preiskujte in dopisujte „Novicam“.“

Od onega časa zaradi družega posla nisem imel priložnosti o tej stvari pisati, danes imam pa veselo drobnico o pogozenji Krasa čitateljem „Novic“ sporočiti.

Posestnik Franc Novak iz Britofa je namreč okoli pet oralov pustega sveta z gozdnim drevjem nasadil. Ta nasadba se mu je tako posrečila, da vidiš danes skalnati svet v vrt spremenjen. Med drugim drevjem, katerega je sadil, se mu je najboljši črni borovec obnesel, smreka in macesen le po krajih, kjer sta imela zavetje.

Novak poprosi — ne toliko zavoljo sebe, ker on je uže svoj namen dosegel s tem, da si je pustil svet v rodovitno spremenil, ampak zaradi drugih posestnikov, da bi spoznali, koliko je slavni vladi na tem ležeče, ako se Kras pogožduje — državne podpore z namenom, še drugi kos nerodovitnega sveta pogožditi, in glej! visoko ministerstvo za poljedelstvo mu je sto goldinarjev v znamenje priznanja njegove pridnosti podelilo.

Iz tega je razvidno, da je slavna vlada spoznala, da le s pomočjo naroda, naseljenega na Krasu, bode mogoče ta pust kraj hitreje in uspešneje pogožditi.

S tem vladnim darilom in še drugim činom, s katerim vlada pogoždenje Krasa pospešuje, namreč, da sama na svoje stroške gole kraje nasaja, da brezplačno sadike deli itd., bodo posestniki dobro voljo naše pra-

vične vlade spoznali in pričeli svoje goljave v prid sebi in svojim naslednikom v večji meri pogoždovati.

In ko bode ves oni svet, kjer zdaj silna burja razsaja in gole skale iz zemlje molé, zopet z drevjem nasajen, nas pač ne bode več med živimi, videli pa bomo vendar, da naše seme, katerega smo vsejali, sad rodi. Z lahkim srcem in v nadi bomo zapustili svet, da bodo naši zanamci v senci tistih dreves, katere smo jim mi nasadili, molili — očenaš za nas!

Nekaj za gospodarje ljubljanske okolice.

V sedanjem času jeli so gospodarji ljubljanske okolice jako močno saditi sladkorno peso, katero potem lahko in po precéj visoki ceni prodajo Tschinkel-novi tovarni. Reč je, da tovarna peso prav dobro plačuje ter kmetovalcu še seme preskrbi, tako, da mu njiva s peso veliko več dobička donša, kakor pa marsikak drug poljski pridelek.

In kaj nam daje povod k temu, da spregovorimo par besedi o pesi in njeni kulturi?

Opazovali smo namreč, da gospodarji sadé po dvakrat, trikrat in še celó po štirikrat peso zaporedoma na eno in isto njivo brez ozira na prst, ali je ona plitva ali globoka. Ravno tako poslučuje se malokdo umetnih gnojil, kakor guana, pepel itd., katera so za peso neobhodno potrebna, da se nam ni bati treba, da postane zemlja za več let popolnoma nerodovitna.

Ne rečemo, pustite peso popolnoma, ampak prištevamo si v dolžnost, vas v vaš prid opozoriti na sledeče gospodarske skušnje.

Pesa potrebuje v prvi vrsti globoko in rodovitno ilovčasto ali pa laporasto zemljo, kajti njene koreninice sezajo jako globoko v zemljo in srkajo še iz tistih plasti redilne tvarine, kamor gnojilna moč več ne seže. Ker pa prsti tako globoko zgnojiti ne moremo, potrebno je neobhodno, da pese nikdar, uže iz tega vzroka, ne sadimo več let zaporedoma na eno in isto njivo, ampak vsako četrto ali peto leto. Razun tega vzame pa pesa zemlji mnogo redilnih tvarin, posebno kalija, natrona in fosforove kisline. Ako na primer pridelamo 360 centov pese (s perjem vred), odvzamemo zemlji z njo 140 kilogramov kalija, 34,4 kilogr. natrona, 29 kilogr. fosforove kisline in še mnogo drugih manj važnih redilnih tvarin. Ako torej hočemo, da nam pesa prsti popolnoma ne izsrka, primorani smo jej povrniti v gnoji toliko redilnih tvarin, kolikor jih je pesa zemlji odvzela.

In če tudi zemlji vse redilne snovi povrnemo, nikdar ni varno pese po več let zaporedoma na eno njivo saditi, kajti zaredi se v takem slučaju v zemlji toliko škodljivega mrčesa, da zemlja postane uže iz tega vzroka za več let nerodovitna.

Po Českem, Moravskem in po drugih deželah sadili so gospodarji peso po več let zaporedoma, in akoravno so zemljo z umetnimi gnojili dobro gnojili, vendar je kmalu jela pešati. Po natančnih preiskavah bilo je kmalu dognano, da so vzrok temu male živalice, ki se zelo hitro množé in od koreninic redé.

V ljubljanski okolici, posebno proti Št. Vidu, je pa zraven tega še jako plitva zemlja, v nekaterih krajih komaj dobro ped globoka, in vendar se pečajo še nekateri gospodarji s peso, kar je zelo nespametno, ker plitva zemlja še preje onemore in tudi veliko slabšo peso rodi, nego globoka prst.

Iz vsega tega razvidimo, da naj se le tisti kmetovalci s peso ukvarjajo, kateri imajo globoko ilovčasto ali laporasto prst ter pese ne sadé nikdar zaporedoma po več let, ampak še le vsako četrto leto, in naj zraven tega polje dobro gnojijo z guanom, pepelom, kompostom itd. Kdor ima plitvo zemljo, naj se s peso ne peča.

Gospodarji, premislite dobro te besede, da se ne boste v kratkem kesali zaradi svoje lahkomišelnosti.

E. Kramar.

Prenaredba dednega nasledja pri kmetiskem posestvu.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo pretresuje ravno zdaj za kmetiske posestnike važni predmet, namreč prenarodbo dednega nasledja. S to prenarodbo bi bila zagotovljena prihodnost kmetijstva in posestva bi bila zavarovana proti vedno večemu zadolženju. Akoravno to zadolževanje izvira uže iz starejšega časa, ter se je uže leta 1852. v akademiji znanosti povdarjalo, da je vsled dedno-naslednjega zakona, kateri vsem otrokom podeljuje enake pravice, v zvezi z olajšavo hipotekarnega kredita pri nakupih večina posestev uže takrat na polovico zadolžena bila. A to zadolževanje v zadnjih desetletjih tako silno raste, da bi bila reforma v tem obziru res na mestu.

Mnogi naši posestniki se zadolže, ker morajo enake dele izplačati vsakemu rodbinskemu članu. Umrje posestnik in zapusti otroke, deli se zopet premoženje; nove dolgove mora zopet delati, kdor prevzame gospodarstvo in posestvo. Naravno je toraj, da, ker se prvi posestnik ni mogel iznebiti rodbinskega dolga, ga drugi tudi ne more poravnati, ker treba mu je visoke obresti plačevati od starega in novega dolga. Nasledki tacega od roda do roda rastočega rodbinskega dolga, kateremu se tudi najmarljivejši posestnik izogniti ne more, so lahko razvidni.

Ako se je po naključbi posestvo cenilo in po tej cenitvi delilo ob času, ko sta bila vrednost in kup malo viša, izplačati je moral posestnik tudi večje dedne dele; padla je pa pozneje vrednost in cena, ni mogel več obresti od dolga plačevati, še manj ga pa poravnati.

Po preiskavah statistične centralne komisije zadolžila so se od leta 1871. do 1879. posestva na novo za 457 milijonov gold.

Zanimivo in važno bi bilo početek teh dolgov vedeti in se prepričati, ali izrek mnogoizkušenega kmetijskega in političnega pisatelja Rodberta: da je večina dolgov na nepremičnem posestvu nastala vsled izpremene v gospodarstvu, tedaj vsled izplačevanjev dedšin in vsled nakupov, ne velja tudi za Avstrijo.

Nasledki tega silnega zadolženja se kažejo posebno pri vedno se množočih prodajah, katerih večina zadeva kmetiska posestva. Naslednje številke nam kažejo silno množee se rubežni.

Zarubilo in prodalo se je:

1875. leta	4585	posestev za	9,451.391	gold.
1876. „	5577	„ „	12,270.272	„
1877. „	6948	„ „	15,686.159	„
1878. „	9123	„ „	18,698.548	„
1879. „	11 278	„ „	22,415.608	„

V petih letih se je tedaj število po rubežni prodanih posestev skoraj potrojilo. Če bo to še dalje trajalo, mora poginiti kmetiski srednji stan. To je tudi ministerstvo za poljedelstvo prisililo misliti na novi zakon. Uvesti zopet stari zakon, ne zadostuje, ker bi ne mogel ustaviti vedno večih dolgov. Pretehtujejo se v ministerstvu zaradi tega podobni tuji zakoni, in sicer hanoveransko dvorno pravo od 2. junija 1874. leta in načrt zakona o dedni pravici v Vestfalskem.

Oba hočeta zaprečiti deljenje kmetiskih posestev med dediče in le enemu nasledniku posestvo izročiti; njemu pripada tudi več premoženja, kakor naši dedni zakoni določujejo.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo je izdalo posebno knjižico o tej zadevi. Ta obsega tudi omenjeni zakon in načrt zakonov. Zraven je pa stavljenih več vprašanj, tikajočih se priprav za ta novi silno potrebni zakon z željo, da bi strokovnjaki na-nje odgovorili.

Upajmo, da dobimo kmalu tak zakon, ker je jako potreben tudi za Kranjsko, posebno pa za Dolenjsko.

E. K.

Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. novembra 1881.

(Dalje.)

Poročila in predlogi podružnic ali posameznih družbenih udov po §. 19. pravil.

Gospod družbeni prvosednik: Prihajamo sedaj do predlogov posameznih družbenih podružnic in do predlogov družbenih udov. Najprej ima kot poročevalec o podružnicah naše družbe ud centralnega odbora gosp. Murnik besedo.

Gospod Murnik: Centralni odbor kmetijske družbe prejel je od podružnic celo vrsto predlogov. Prečital jih bodem po vrsti in opomnim, da one vipavske podružnice bodo utemeljevali tu navzočni gospodje: vodja R. Dolenec, c. k. notar dr. Vok in posestnik Josip Bajec.

Vipavska podružnica nasvetuje, naj občni zbor kmetijske družbe sklene, da se vloži prošnja do c. k. kmetijskega ministerstva, da ono dovoli sadjerejskemu društvu v Vipavi po 400 gold. letne podpore, in to štiri leta. Ta predlog bode utemeljeval gosp. vodja Dolenec.

Gosp. vodja Dolenec: Slavni zbor! Predno spregovorim kaj o ravno navedenem predlogu, prosim, da mi slavni zbor dovoli, nekaj popraviti, kar se je po krivdi podružnice vipavske izpustilo. Slišali smo, da je občni zbor prisodil večim gospodom, kateri delajo za napredek kmetijstva v naši domovini, pohvalna pisma. Tudi vipavska podružnica je sklenila predlagati štiri gospode za to čast, ali prav odkritosrčno povem, vodstvo podružnice je zaradi drugih opravil opustilo poslati dotične predloge centralnemu odboru o pravem času. Prosim zatorej slavni zbor, da mi dovoli dotične gospode tū predlagati in prosim gospoda predsednika, da izvoli slavni zbor po glasovanji vprašati, ali mi je to dovoljeno.